

AYTÜL AKAL'IN ÇOCUK KİTAPLARINDA ÇEVRE BİLİNCİ VE DUYARLIĞI

*Hülya YAZICI OKUYAN**
*Yasemin Gül GEDİKOĞLU***

ÖZET

Çevre bilincine sahip olmak, temel insan haklarının eşitlik ve adalet ilkelerini içine alan çağdaş insan davranışlarının çerçevesini oluşturmaktadır. Çağdaş insanın çevre bilinci, kendi içinde duyduğu bireysel sorumluluk duygusunu etrafındaki insanların da duyması için çaba göstermeyi de gerektirmektedir. Çevre bilinci ve duyarlılığının oluşmasında toplumun en küçük birimi olan aileden, eğitimcilere, yerel yönetimlerden vatandaşlara kadar toplumun her kesiminden ve her yaşta insana çok büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Çevre eğitimi sürecinde çocuk kitaplarının önemi yadsınamaz; çünkü yazılı ve görsel öğeleri, anlatım dilinin olanaklarıyla çocuğa göre olan bir kurgu içinde sunma başarısı gösteren çocuk kitaplarının en önemli yazınsal-egitsel işlevlerinden biri de çocuklara yaşam ve insan gerçekliğinin sezdirilmesidir. Bu çalışmada, Aytül Akal'ın ilköğretim dönemine yönelik çocuk kitaplarında, çevre eğitiminin önemli bir konusu olan çevre sorunlarına ne düzeyde yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup Aytül Akal'ın 4 çocuk romanı ve 31 masal kitabında bulunan toplam 64 çocuk masalı içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Yazarın incelenen kitaplarında hava, su, toprak ve gürültü kirliliğine yönelik çevre sorunlarına yer verdiği belirlenmiştir. Buna karşın kitaplarda flora-faunanın bozulmasına ve kültürel çevre sorunlarına yönelik bir ifadeye rastlanmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Çevre bilinci, çevre eğitimi ve çocuk kitapları.

ENVIRONMENTAL AWARENESS AND SENSITIVITY IN AYTÜL AKAL'S CHILD BOOKS

ABSTRACT

Having environmental awareness, forms the frame of modern human behaviors including equality and justice principle of basic human rights. Environmental awareness of modern human requires striving to make other people around to feel the individual responsibility he himself has. In raising environmental awareness and sensitivity, families, being the smallest unit of society, educators, and citizens from all parts of society and age and local authorities have important responsibilities and missions. In environmental education period, the

* Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Ü. Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Böl. El-mek: hulyaoku@hotmail.com

** Arş. Gör., Mehmet Akif Ersoy Ü. Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Böl. El-mek: ygedikoglu@mehmetakif.edu.tr

importance of child books could not be overlooked; since one of the most important written-educational functions of child books, which succeed in presenting the written and visual elements with opportunities of verbal language in a fiction that is convenient for children, is to implicate human reality and life. In this study, it was aimed to identify in what level environmental problems that are important issues of environmental education were considered in Aytül Akal's child books through elementary school period. In this study, qualitative research techniques were used and Aytül Akal's 64 child fables were analyzed by content analysis technique within 4 child novel books and 31 fable books. It was identified within the analyzed books of the author that the environmental problems like pollution of air, water, soil and noise were considered. On the other hand, statements related to pollution of flora-fauna and problems of cultural and cultural environment were not identified in the books.

Keywords: Environmental awareness, environmental education and child books.

Giriş

Çevre, “canlı ve cansız varlıkların karşılıklı etkileşimlerinin bir bütünü”, “insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde, hemen ya da süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamı” (Hamamcı ve Keleş, 1998:25), “canlı varlıkların, yaşamsal bağlarla bağlı oldukları, etkiledikleri ve etkilendikleri mekân birimleri ve o canlıların/canlılar topluluğunun yaşam ortamı” (Atasoy, 2006) olarak tanımlanmaktadır.

Çevrenin bilinçsiz ve hoyratça kullanımı sonucu pek çok sorun ortaya çıkmıştır ve çıkmaya devam etmektedir. Hızla artan dünya nüfusu, çarpık kentleşme, sanayileşme, atıkların çevrede toplanması, hava, toprak, su gibi doğal kaynakların tüketilmesi, nükleer denemeler, doğal afetler, savaşlar, sera etkisi, ozon tabakasının delinmesi, eğitimsizlik ve bilinçsizlik sonucunda doğanın kirlenmesi hızlanmış ve neredeyse önüne geçilemeyecek duruma gelmiştir (Morgil, Oskay ve Gökteş, 2005: 589; Morgil vd., 2005:586; Yaşar vd., 2005:580).

Çevre sorunlarının artmasına sebep olan faktörlerden bir diğeri de var olan tüketim alışkanlıkları ve tüketimin sürekli katlanmasıdır. Bunun sonucunda doğal kaynaklar; aşırı ve denetimsiz kullanım nedeniyle bozulmaktadır. Çevresindeki doğal ve insan gücüyle oluşturulmuş kaynakları kullanan birey çevreyi olumlu ya da olumsuz yönde etkileme gücüne sahiptir. Toplumdaki her bireyin tüketme alışkanlıkları dikkate alındığında, tüketici bireyin davranışları çevre kirliliğinin artmasına neden olmakta ya da azalmasına katkıda bulunmaktadır (Gül ve Güven, 2000). Bu kirlenme ve çevrenin bozulması, genel olarak toplumu, özelde ise bireyleri psikolojik ve fiziksel sağlık yönünden etkilemektedir (Gönen ve Hablemitoğlu, 1992).

Bilindiği gibi 1982 Anayasası'nın 56. maddesinde “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir, çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” denilmektedir. Anayasa ve ona koşut olarak çıkartılmış olan 2872 sayılı Çevre Kanunu da, çevrenin korunması ve geliştirilmesi için hem devlete hem bireylere aktif olarak katılmaları gereken bir görev vererek çevreyi koruma ve çevre

Turkish Studies

kirliliğini önleme konularını çağdaş bir yaklaşımla ele almaktadır (<http://www2.cevreorman.gov.tr/yasa/k/2872.doc>).

Çevre eğitimi, son yıllarda çevre bilinci oluşturmak amacıyla yaygınlaşarak öğretimin önemli bir boyutu haline gelmiştir. Bu eğitimle, çocukların çevrelerinde gerçekleşen süreçleri anlayarak onları korumaları ve çevreye karşı duyarlık geliştirmeleri ve davranışlarındaki tercihlerini çevreyi korumak ve kirletmemek doğrultusunda kullanmaları amaçlanmaktadır (Yardımcı ve Bağcı Kılıç, 2010: 1123).

Çevre eğitiminin gerekliliği 1970'li yıllarda önem kazanmaya başlayan bir konudur. 1972 yılında Stockholm'de yapılan Çevre Konferansı'nda dikkatler çevre eğitimine çekilmiştir. 1970'li yıllardan beri birçok ülkede pilot projeler geliştirilmiştir. 1975'te Belgrat Toplantısı'nda bu eğitimin yaşam boyu sürmesi gerektiğine, problemleri önlemek ve çözmek için bireyin aktif katılımının gerekliliğine ve bölgesel farklılığı göz ardı etmeksizin her türlü büyüme ve gelişmenin çevre açısından değerlendirilmesine karar verilmiştir (Bener ve Babaoğlu, 2008).

Almanya'da 1970'li yılların sonlarından beri her aşamadaki okulda bu eğitim verilmeye başlanmış, disiplinlerarası çalışmalar geliştirilerek tüketici eğitimi ile çevre eğitiminin birbirini tamamlayacak biçimde verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Fegebank, 1990). Ülkemizde de, özellikle 1980'li yıllarda çevre eğitimi üzerinde durulmaya başlanmıştır. Çevre eğitimi tüketici eğitiminin konu alanlarından birini oluşturmakta, yaygın ve örgün eğitim yollarıyla bireye, aileye ve topluma ulaşmaya çalışmaktadır. Çevre eğitimi, birey ve ailenin dolayısıyla da toplumun çevre bilinci kazanmasında, bugünün ve geleceğin sorunlarını çözmeye kararlılıkla eylemde bulunmak için bilgi, beceri ve deneyim kazandırabilecek bir eğitim olmalıdır. Bu eğitim ve bilinçlendirme süreci, organize edilmesi gereken sürekli bir toplumsal etkinliktir (Nazlıoğlu, 1991).

Çevre eğitimi; bilgilendirme, bilinçlendirme, uyarma, geliştirme, koruma vb. süreçleri içermekte ve insanlarda bu yönde davranışlar oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, insanın biyofiziksel ve sosyal çevresiyle ilgili değerleri sezinyip tutum oluşturmasını, kavramları tanımasını ve ayırt edebilmesini de hedeflemektedir. UNESCO ile Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı'nın düzenlediği Türkiye Çevre Eğitimi ve Öğretimi Ulusal Çevre Strateji ve Uygulama Planları Semineri'nde Çevre İçin Eğitim; "bireylerde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, olumlu, kalıcı davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyoestetik değerlerin korunması, aktif katılım sağlanması, sorunların çözümünde görev alma" olarak tanımlanmaktadır. 1977 yılında Tiflis'te yapılan Çevre Eğitimi Konferansı'nda ise, başarılı bir çevre eğitiminin, "insanı, yaşadığı ortamın farkında olan, daha çok sorumluluk duyan, daha bilgili, daha deneyimli, daha becerikli ve daha katılımcı bir duruma taşınması gerektiği" vurgulanmıştır (Güler, 2007; Ozaner, 2004).

Çevre eğitimiyle oluşturulan çevre bilincinin düşünsel, duygusal ve davranışsal boyutları vardır. Diğer bir deyişle çevre bilinci; çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşüncelerin yaşama aktarımı olan davranışlardan ve bütün bunlarla ilgili çeşitli duygulardan oluşmaktadır. Böylesine kapsamlı bir kavramın gelişimi de kuşkusuz basit bir süreçle oluşmamaktadır. İnsanoğlunun çevresiyle etkileşime girmesiyle ivme kazanan bu süreç yaşam boyu devam eder. Çevre bilinci kişilik gelişimine koşut olarak çeşitli etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile gelişmektedir. Bu üç boyutun her zaman aynı oranda geliştiğinden söz edilemez. Örneğin çevre ile ilgili bilgisi olup bunu davranışlarına yansıtamayan insanlar olduğu gibi, çevrenin kirlenmesinden endişe duyan ama onu koruma yönünde davranışlar sergilemeyenler de olabilmektedir (Türküm, 1998: 172).

Çevre eğitimi ailede başlar, okulda ve yakın çevrede sürdürülür. Çocuklar çoğu deneyimlerini aile içinde oyun oynarken ya da anne-baba rol modeliyle elde ederler. Bu nedenle

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

çevre eğitiminde ailenin önemi yadsınmaz. Çünkü anne ve babanın çevreye karşı olumlu ya da olumsuz tutumları çocuklarını da etkileyecektir.

Ailede başlayan çevre eğitimi okulda ve yakın çevrede devam eder. Çevre bilinci ve duyarlılığı oluşturmada anne ve babalarla beraber eğitimciler de sorumluluk düşmektedir. Eğitimciler çocuklarda var olan merak, istek ve hevesleri farklı öğretim yöntemlerini kullanarak ellerinden geldiğince desteklemeli ve çocukları düşünmeye, araştırmaya ve keşfetmeye yönlendirmelidir.

Çevre eğitiminde kullanılacak araçlardan biri de çocuk kitaplarıdır. Çocuklara içinde yaşadıkları dünyayı tanıtan, yansıttıkları olaylar ve kahramanlar aracılığıyla onların yaşam deneyimlerini zenginleştiren, anlam evrenlerini genişleten çocuk kitapları, yaşama, insana, doğaya, hayvanlara sevgi ile yaklaşan; kendisiyle ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmede önemli sorumluluklar üstlenir (Sever, 2008).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Aytül Akal'ın ilköğretim dönemine yönelik çocuk kitaplarında, çevre eğitiminin önemli bir konusu olan çevre sorunlarına ne düzeyde yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç gereğince Aytül Akal'ın 4 çocuk romanı ve 31 masal kitabında bulunan toplam 64 çocuk masalı araştırmanın çalışma kümesi kapsamında incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup Aytül Akal'ın 4 çocuk romanı ve 31 masal kitabında bulunan toplam 64 çocuk masalı tür ayrımı yapılmaksızın içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227). Bu temel amaç çerçevesinde öncelikle analiz birimi olarak ana kategoriler ile alt kategorilerin belirlenip tanımlanması, ardından da analizin yapılacağı bağlam biriminin (sözcük, cümle, paragraf ...) seçilmesi gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227-241; Balcı, 2009: 46-52).

Aytül Akal'ın ilköğretim dönemine yönelik çocuk kitaplarının, çevre sorunları açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada "çevre sorunları" ana kategori olarak kabul edilmiş; alt kategoriler ise alan yazını dikkate alınarak "hava kirliliği", "su kirliliği", "toprak kirliliği", "gürültü kirliliği", "flora-fauna" ve "kültürel çevre" şeklinde belirlenmiştir. Bu alt kategoriler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır (Türküm, 1998: 165-169).

Hava Kirliliği: Hava kirliliği, canlıların sağlığını olumsuz yönde etkileyen veya maddi zarar meydana getiren havadaki yabancı maddelerin normalin üzerindeki miktar ve yoğunluğa ulaşmasıdır.

Su Kirliliği: Su kirliliği kavramı ile su kaynaklarının kullanılmasını bozacak ölçüde, organik, inorganik, biyolojik ve radyoaktif maddelerin suya karışması kastedilmektedir.

Toprak Kirliliği: Toprak kirliliği, insan etkinlikleri sonucunda, toprağın fiziksel, kimyasal, biyolojik ve jeolojik yapısının bozulmasıdır.

Gürültü Kirliliği: Gürültü kirliliği, teknolojideki gelişmeler ve buna bağlı olarak yaşam biçiminde oluşan değişiklikler sonucu insanoğlunda olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler yaratan, arzu edilmeyen sesler olarak tanımlanmaktadır.

Flora-Faunanın Bozulması: Belli bir ülkeye, bölgeye ya da yöreye özgü bitki örtüsü *flora*, yabani hayvan topluluğu da *fauna* olarak adlandırılır. İnsan dışındaki canlı öğeleri içeren bu biyolojik zenginliklerin kaybı ve bozulması önemli bir çevre sorunudur.

Turkish Studies

Kültürel Çevrenin Korunmaması: Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihsel devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili yer üstünde, yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsamaktadır. Bu varlıkların zamana ve insana bağlı yıkıcı etkilerden korunamaması çevre sorunu olarak tanımlanmaktadır.

Aytül Akal'ın çocuk kitaplarının analizinde bağlam birimi “cümle” olarak belirlenmiş ve alt kategorilerin her bir cümlede hem açık hem de gizli olarak ne sıklıkla geçtiği saptanmıştır.

Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için çalışma kümesinden gelişigüzel seçilen bir kitaptaki tüm alt kategoriler araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda tekrar kodlanmıştır. Kodlama sonucunda araştırmacılar arasındaki görüş birliği %89 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için kodlayıcılar arasında en az %70'lik bir görüş birliği gereklidir (Yıldırım ve Şimşek 2005: 233). Çalışmada Aytül Akal'ın ilköğretim dönemine yönelik yazdığı 4 çocuk romanı ve toplam 64 çocuk masalı tür ayrımı yapılmadan içerik çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Öncelikle içerik çözümlemesinde kullanılan ana ve alt kategoriler tanımlanmış ve bu kategoriler çerçevesinde toplanan veriler ayrıntılı bir biçimde yazılarak sonuçlara nasıl ulaşıldığı açıklanmıştır. Araştırmada, incelenen kitaplarda yer alan çevre sorunlarına yönelik doğrudan alıntılara yer verilmiş ve araştırmacının sonuçlarına bunlardan yola çıkılarak ulaşılmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde frekans ve yüzde kullanılmış ve elde edilen değerler çizelgede sunulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde; Aytül Akal'ın ilköğretim dönemine yönelik çocuk kitaplarında hava, su, toprak, gürültü, flora-fauna ve kültürel çevre sorunlarına ne düzeyde yer verdiği incelenmiştir. Çevre sorunlarının tüm kategorilerinin incelenen kitaplardaki toplamı ve bu kategorilerin yer aldığı kitaplar Çizelge 1'de sunulmuştur:

Çizelge 1: Çocuk Kitaplarındaki Çevre Sorunlarının Tüm Kategorilerinin Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımı

KATEGORİLER	Kitap Adları	f	%
Hava Kirliliği	Cadı Burunlu Fabrika	9	19.56
Su Kirliliği	Denizin Altını Merak Eden Vapur, Cadı Burunlu Fabrika	11	24
Toprak Kirliliği	Çöp Kafalı Çocuk, Işığını Yitiren Yıldız, Buruşuk Kâğıt Parçası, Park Yiyen Robot, Denizin Altını Merak Eden Vapur, Cadı Burunlu Fabrika	24	52.17
Gürültü Kirliliği	Geceyi Sevmeyen Çocuk, Denizin Altını Merak Eden Vapur	2	4.34
Flora-faunanın Bozulması	-	-	-
Kültürel Çevre Sorunları	-	-	-
Toplam	11	46	100

Çizelge 1'e göre; incelenen 4 çocuk romanı ve 31 masal kitabında bulunan 64 çocuk masalından 11'inde çevre sorunlarına yer verildiği belirlenmiş, bu sorunlara yönelik 46 ifadeye

Turkish Studies

rastlanmıştır. Buna göre kitaplarda en fazla toprak kirliliğine yönelik ifadeler belirlenmiştir (%52.17). Bunu su kirliliği (%24); hava kirliliği (%9) ve gürültü kirliliği (%4.34) izlemektedir. Kitaplarda flora-faunanın bozulmasına ve kültürel çevre sorunlarına yönelik bir ifadeye rastlanmamıştır.

Yorum ve Tartışma

Çevre eğitiminin önemli konularından biri de çevre sorunlarıdır. Çevre bilinci edinme, çevre sorunlarına karşı, bu sorunların oluşturacağı tehlikelere karşı durmayı öğrenmek demektir. Çevre sorunlarının başında çevre kirliliği gelmektedir. Çevre kirliliği, her türlü madde ya da enerjinin doğal birikiminin çok üzerinde bir miktarda çevreye katılmasıdır. Bu madde ya da enerjilerle “çevrenin doğal yapısının ve bileşiminin bozulması, değişmesi ve böylece insanların olumsuz yönde etkilenmesi”dir. Çevre kirlenmesi, hava, su, toprak ve gürültü kirliliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Kuzu, 2008: 332).

Hava Kirliliği, çevre kirliliği içerisinde yaşamsal bir önem sahiptir. Canlıların yaşamını olanaklı kılan hava; atmosferi oluşturan gazların karışımından oluşmaktadır. Canlılar için yaşamsal önemi olan hava, hızlı nüfus artışı, kentleşme ve sanayileşme sonucunda atmosfere bırakılan maddelerin belli bir yoğunluğa ulaşması sonucu kirlenmektedir. Hava kirliliğinin temel kaynakları kentleşme ve endüstrileşmedir. Bunlardan kentleşme; nüfus yoğunluğu, kentin topografik ve meteorolojik koşullarına uygun olmayan bir biçimde oluşturulması ile kirliliği arttıran bir etken olarak işlev görmektedir. Kentlerdeki ısınma sistemi, kullanılan yakıt türleri, ulaşım araçları bu sorunun büyümesine etki eden diğer etkenlerdir. Endüstrileşme de endüstri kuruluşlarının yanlış yerlerde yapılandırılması ve yanma sonucu atık gazların yeterli teknik önlemler alınmadan havaya bırakılmasıyla hava kirliliğine etki eden diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde endüstriden doğan kirlenme önemli bir yer tutmaktadır. Bunun nedenleri söz konusu ülkelerde ileri teknolojilerin kullanılmaması, kirliliği önleyici çözümlerin pahalı oluşu nedeniyle uygulamaya geçirilememesidir. Hava kirliliği gerek insan sağlığını gerekse doğayı tehdit eden büyük bir tehlikedir. Kirli hava içerdiği maddeler nedeniyle bronşların iltihaplanmasından akciğer kanserine varan düzeylerde solunum yolu hastalıklarının nedeni olurken, insanların bağışıklık sistemini etkileyerek, başka pek çok hastalığa karşı da savunmasız bir hale getirmektedir. Benzer etkiler hayvanlar için de söz konusudur. Hava kirliliği aynı zamanda değişime uğrattığı atmosfer koşulları nedeniyle, doğal iklim dengesini bozmakta, bitkilerin dokusu bozularak, toprağın verimliliği azalarak tarımsal üretim düşmektedir (Türküm, 1998: 166).

Aytül Akal da “Cadı Burunlu Fabrika” adlı kitabında hava kirliliğine yer vermiş ve bu konuda farkındalık ve duyarlık oluşturmaya çalışmıştır. Akal, kitabında havayı kirleten ve tüm canlılara zarar veren bir fabrikadan yani kirliliğin en önemli nedeni olan bir endüstri kuruluşundan bahseder. Bu fabrikanın filtreleri yoktur. Akal sorunun çözümünü de anlatı içinde verir. Fabrikalarda gerekli teknoloji kullanırsa kirlilik önlenebilir.

Kitaptan doğrudan alıntılar:

“Bir gün bir de bakmışlar, artık mavi evin mavisi, yeşil evin yeşili, sarı evin sarısı da kirlenmeye, renkleri solmaya başlamış. Eğer bu duruma bir çare bulamazlarsa, yeryüzünde her şey kirlenip kararmaya başlayacakmış” (Cadı Burunlu Fabrika, s. 7).

“Kara duman öksüre öksüre yanıt vermiş, ‘Hiç öyle olur mu? Aslında ben de çok dertliyim. Dumanlar hiçbir yere kaybolmaz ki! Nereye dağılırlarsa dağılsınlar, nereye uçarlarsa uçsunlar, yine gökyüzünde kalırlar. Bu pis havayı da yalnız çiçekler, ağaçlar değil, çocuklar ve bütün insanlar soluyor” (Cadı Burunlu Fabrika, s. 6).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

“Bu makineler bütün pislikleri temizler. Biz fabrikayı kurmadan önce, ilk iş olarak bu temizleme makinelerini yaparız. Yoksa ülkemiz kirlenir, bütün güzellikler renklerini, canlılığını kaybeder” (Cadı Burunlu Fabrika, s. 15).

Su ve toprak kirliliği de tıpkı hava kirliliği gibi canlılar için büyük bir tehlikedir. Dünyanın dörtte üçünün sularla kaplı olduğu, canlıların ağırlığının ise yüzde yetmiş beşini suyun oluşturduğu düşünülürse, suyun canlı varlıkların yaşamındaki işlevini anlamak kolaylaşabilir. Su kirliliği kavramı ile su kaynaklarının kullanılmasını bozacak ölçüde, organik, inorganik, biyolojik ve radyoaktif maddelerin suya karışması kastedilmektedir. Doğanın işleyişi incelendiğinde, dışsal destekler olmaksızın suyun belli bir düzeydeki kirlenmenin üstesinden gelebildiği görülmektedir. Ancak kirleticilerin türü ve miktarı arttığında bu işlem etkisiz kalmakta ve kirlilik ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde oluşan sürecin yanı sıra su kirliliği, havada oluşan kirlenme ile toprak kirliliği de suyun doğal dolanımı nedeniyle su kaynaklarının kirlenmesine yol açar. Bu nedenle su kirliliği sadece kirleticilerin doğrudan su kaynaklarına ulaşmasından değil, hidrolojik süreçler yolu ile dolaylı bir biçimde de oluşabilmektedir

Su kirliliği; tarımsal etkinliklerle, sanayi etkinliklerle ve yerleşim yerleri ile bağlantılı olarak artmaktadır. Bunlardan ilkinde tarla verimini arttırmak için kullanılan yapay gübrelerin, hayvan atıklarının, tarımsal mücadele ilaçlarının toprağa karışıp su kaynaklarına ulaşmasıyla ortaya çıkar. Toprak aşınması (erozyon) ile de toprağın en verimli ve tarıma uygun üst kısmı sürüklenerek su kaynaklarına karışmakta ve içerdiği maddeler bazı yosun türlerini çoğaltarak, erimiş oksijen tüketimini arttırarak bitki ve hayvan türlerinin yaşamasını engellemektedir. İkinci grupta yer alan sanayi etkinliklerin neden olduğu kirlilik türü dünyadaki pek çok gelişmekte olan ülkenin önemli sorunlarından biridir. Söz konusu etkinliklerle su kaynaklarına ulaşan sanayi atıklar, kimyasal, radyoaktif maddeler doğanın dengesini ciddi bir biçimde kimi zaman da geriye dönülmez bir biçimde bozmaktadır (Türküm, 1998: 167).

Akal, “Denizin Altını Merak Eden Vapur ve Cadı Burunlu Fabrika” kitaplarında su kirliliğine değinir. Fabrikaların zehirli atıklarını derelere, nehirlere akıtarak onları kirlettiğini, insanların denizleri çöplük gibi kullandıklarını yansıtır anlatıda. Masal kahramanları bu duruma çok üzülür, tüm canlılar için endişelenirler. Çocuk okur, Denizin Altını Merak Eden Vapur adlı masalda su kirliliğini en yakından yaşayan balığın ağzından öğrenir, suların insanlar tarafından kirlendiğini ve bunun sonucunda da denizdeki yaşamın sona ereceğini anlar.

Kitaplardan doğrudan alıntılar:

“Deniz artık eskisi gibi değil. İnsanlar denize çöp atıyor. Pislikler denize boşalıyor. Sanki denize atılan çöpler denizde yok oluyor sanıyorlar, ama değil!.. Deniz suyu zehirleniyor. Denizin altındaki hayat yavaş yavaş yok oluyor” (Denizin Altını Merak Eden Vapur, s. 13).

“Bacasından gökyüzüne doğru upuzun, kapkara dumanlar fişkırtır, zehirli atıklarını da borularla taşıyarak yakındaki o küçük dereye boşaltmış” (Cadı Burunlu Fabrika, s. 5).

“Zavallı dere, borulardan akan pis sularla her gün biraz daha kararır. Çevresindeki çiçekler boyunlarını bükmüş, çimenler sararmaya başlamış, ağaçlar meyve vermez olmuş. Dere bu duruma çok üzülürmüş” (Cadı Burunlu Fabrika, s. 6).

“ ‘Nasıl olur? Bu fabrikaların pis suları, zehirli atıkları yok mu?’ ‘Olmaz olur mu?’ demiş uzaylı çocuk. ‘Bütün fabrikaların atıkları olur. Ama biz onları nasıl yok edeceğimizi biliyoruz. Gelin göstereyim’” (Cadı Burunlu Fabrika, s. 13).

Daha önce de değinildiği gibi toprak; canlı doğal kaynakların varlıklarını sürdürebilmeleri için hava ve su ile birlikte vazgeçilmez, bir doğal kaynaktır. Toprak kirliliği, insan etkinlikleri sonucunda, toprağın fiziksel, kimyasal, biyolojik ve jeolojik yapısının bozulmasıdır. Söz konusu

Turkish Studies

kirliliğin, toprakta yanlış tarım teknikleri, yanlış ve fazla gübre ile tarımsal mücadele ilaçları kullanma, atık ve artıkları, zehirli ve tehlikeli maddeleri toprağa bırakma sonucunda ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bunlara ek olarak toprağın kendi yapısından kaynaklanan sorunlarla birlikte erozyon Türkiye'nin çok ciddi toprak sorunlarından biridir. Erozyon; toprağın su, rüzgâr gibi doğal etmenler ile aşındırılması sonucunda bulunduğu yerden başka yerlere sürüklenmesidir. Erozyon verimli toprakların kaybına, tarımsal üretim kapasitesinin düşmesine yol açtığı için aynı zamanda ciddi bir ekonomik sorun kaynağıdır. Türkiye'de erozyon ile ortalama yıllık toprak kaybı 500 milyon ton dolayında olması, erozyon sorununun ülkemizde ürkütücü boyutlara ulaştığını göstermektedir (Türküm, 1998: 167).

Aytül Akal'ın incelenen kitaplarında en çok toprak kirliliği sorununa rastlanmıştır. “Çöp Kafalı Çocuk, Işığını Yitiren Yıldız, Buruşuk Kâğıt Parçası, Park Yiyen Robot, Denizin Altını Merak Eden Vapur, Cadı Burunlu Fabrika” adlı kitaplarda toplam toprak kirliliğiyle ilgili 24 ifadeye rastlanmıştır. Yazar bu masallarında yerlere çöp atmamak gerektiğini, bu durumun çevreyle beraber toprağı da kirlettiğini ve tüm canlıların etkilendiğini yansıtır. Yere atılan bazı maddelerin çevreyi kirlettiğini, kokuttuğunu, ayrıca bunların toprakta kaybolmadığını –örneğin plastikten yapılan şeker ve çikolata kâğıtları, teneke kutular vb.- ve toprağın özelliğini bozduğunu, içindeki zararlı maddelerin besin zinciri yoluyla insanlara geçtiğini ve insan sağlığını tehdit edebileceğini çocuğa anlatmak bağlamında bu masal güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Kitaplardan doğrudan alıntılar:

“Annesi uyarırmış onu ama çocuk hep unutmmuş. Galiba biraz da üşenirmiş. Çöpleri yere atmak, toplamaktan kolay gelirmiş ona. Bir gün yine çöpleri yere atarken, tam o sırada uçan dairesiyle bulutların üzerinden geçmekte olan uzaylı bir çocuk onu görmüş. Çok şaşırılmış. ‘Dünya insanların evi değil mi? İnsan evini hiç kirletir mi?’ diye düşünmüş. Sonra da, ‘Yoksa bu çocuk çöp kafalı mıdır nedir? Anlaşılan çöpleri çok seviyor.’” (Çöp Kafalı Çocuk, s. 5).

“Çevrede oturanlar, çöplerini hep bu arsaya dökermiş. Gerçi herkes başkalarının burayı çöplük olarak kullanmasına kızıp söylenir ama, akşamları kendileri de gizlice gelip çöplerini bu arsaya boşaltmaktan geri kalmamış” (Park Yiyen Robot, s. 3).

“Arsada böylece büyük bir çöp yığını oluşmaya başlamış. Her taraf pis, her taraf mikropluymuş. Gün geçtikçe çöpler çoğalıyor, arsanın her tarafını kaplıyormuş. O mahallenin küçük çocukları, bu çöplerin üzerinden atlayarak kovalamaca oynar, çöplerin arasına saklanırlar, bazen de çöpleri karıştırarak oyun oynayacak bir şeyler ararlarmış” (Park Yiyen Robot, s. 5).

Gürültü sorunu; teknolojideki gelişmeler ve buna bağlı olarak yaşam biçiminde oluşan değişiklikler sonucu insanoğlunda olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler yaratan, arzu edilmeyen sesler olarak tanımlanmaktadır. İnsanların yaşamında çeşitli fiziksel ve psikolojik sorunların ortaya çıkışında etkisi bulunan bu çevre ve sağlık sorunu “gürültü kirliliği” olarak da isimlendirilmektedir. Sesin insan kulağına göre şiddetini belirten, gürültü ölçmede yaygın olarak kullanılan ölçü desibeldir. Uluslararası Standart Örgütü'nün (ISO) normal saydığı gürültü düzeyi 58 desibel (dB)dir. İnsan sağlığına 90 dB'in üzerindeki gürültülerin zararlı olduğu, 140 dB'i aşan gürültülerin ise ciddi beyin tahribatına neden olduğu belirtilmektedir. Gürültünün canlıların ruh sağlığı üzerinde de olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır. Ülkelerin belli başlı kültürel özellikleri, kullanılan teknolojilere bağlı olarak değişmekle birlikte belli başlı gürültü kaynakları; motorlu araçlar, inşaat makine ve donanımları, uçak, çeşitli makineler ve ev aletleridir (Türküm, 1998: 166).

Akal'ın “Geceyi Sevmeyen Çocuk ve Denizin Altını Merak Eden Vapur” kitaplarında gürültü kirliliğine rastlanmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

Gece yarısı kimseyi düşünmeden oyunlar oynayarak herkesi rahatsız eden fil, arkadaşları kendisi uyuyacakken aynı şekilde davranınca yanlışını anlar. Yine vapurla okullarına giden çocuklar etrafta kimse yokmuş gibi gürültü yaparlar ve kimseyi rahatsız edip etmediklerini düşünmezler.

Kitaplardan doğrudan alıntılar:

“Her sabah selâmlaşır gruplaşır, akşam evde çalıştıkları dersleri birbirleriyle şakalaşır bağrışarak tekrar ederlermiş. Çocuk bunlar tabii! İşlerine gitmekte olan büyüklerin, onların bu gürültüsünden rahatsız olduğunun farkına bile varmazlarmış. Yalnız işe giden büyükler mi? Küçük vapur da çok şikâyetçiymiş onların gürültülerinden. ‘Öff, bıktım bu çocuklardan,’ dermiş. ‘Derslerini evde bitirseler olmaz! İlle de vapurda yapacaklar’” (Denizin Altını Merak Eden Vapur, s. 5).

“Filin sesinden kimse uyuyamaz olmuş. Sonunda maymun, filin kapısını çalmış, ‘Bak gece oldu, yıldızlar çıktı. Artık hepimiz uyumak istiyoruz. Lütfen gürültü yapma,’ diye fili uyarmış. (...) Bütün hayvanlar sabırla filin susmasını beklemişler. Fil susacak ki, onlar da uyuyabilsin. Sonunda fil şarkı söylemekten yorulmuş. Bağırılmaktan vazgeçmiş. Ama uykusu kaçtığı için top oynamaya başlamış. Topa tekmeler vurmuş, goller atmış, bütün gece çok eğlenmiş. O eğlenmiş ama, onun gürültüsünden kimsenin uyuyamadığını ve rahatsız olduğunu düşünmemiş bile. Sabaha karşı, artık iyice yorulmuş. Çok da uykusu gelmiş. Hemen yatıp gözlerini kapmış. Tam uyuyacakmış ki, o da ne? Dışarda müthiş bir gürültü! Sağa dönmüş, sola dönmüş, gürültüden bir türlü uyuyamamış. Dışarıya çıkıp gürültünün nereden geldiğini anlamak istemiş ki, ne görsün? Maymunlar hindistan cevizlerini ağaçtan koparıp birbirlerine atarak eğleniyor. Ayılar homurdanarak güreşiyor. Geyikler boynuzlarını ağaçlara vurarak köşekapmaca oynuyor. Kurbağalar keyifle viraklıyor, kurtlar uluyor, aslanlar kükrüyor... (...) Fil tekrar yatağına dönmüş, ama bir türlü uyuyamamış. Birileri gürültü yaparken uyumaya çalışmak meğer ne kadar zormuş! Dün gece kendisi oyun oynayıp gürültü yaparken, arkadaşlarının neler hissettiği şimdi çok iyi anlamış (Geceyi Unutan Fil, s. 6).

Flora-fauna insan dışındaki canlı öğeleri içeren biyolojik zenginliktir. Ağaç topluluğu biçimindeki genel anlayıştan çok daha kapsamlı olarak orman; bitki örtüsü, hayvan ve mikroorganizmalar, mineral maddeler, hidrolojik ve mikroklimatik özelliklerle, aralarında madde ve enerji akımı bakımından ilişkiler bütününe sahip ağaç ve ağaççık topluluğu olarak değerlendirilmektedir. Ormanların su kaynaklarını sürekli tutma, toprakları erozyondan koruma, ısı oranlarını dengede tutarak sıcaklığı düzenleme gibi işlevleri vardır. Ülkemiz genişliğinin %26.6’sını kaplayan ormanlar yangınlar ve tarım için alan açma çabaları ile her geçen yıl hızla yok olmaktadır. Hava, su ve toprak arasındaki doğal işleyişin sürekliliğini sağlama gibi bir işlevi yanında hayvanların otlatılmasına yarayan çayır ve mer’alar açısından da ülkemizdeki görünüm giderek dramatikleşmektedir. Şöyle ki çayır ve mer’aların büyük bir kısmı sürülerek tarla yapılmakta, yanlış otlatma nedeniyle tahrip olarak hızla yok olmaktadır. Bunun sonuçları sadece doğanın dengesinin bozulması olarak ortaya çıkmayıp, hayvancılığın yara almasına, ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Yeryüzünün yalnızca belli bir bölgesinde yetişen bitkiler olan endemik bitkiler ile belli bir bölgede yaşayan hayvan türleri olan endemik hayvanlar da çok önemli doğa öğeleri iken, çevre kirliliğinden paylarına düşeni alıp, hızla yok olmaktadırlar (Türküm, 1998: 168). Bilindiği gibi Türkiye dünyanın en zengin fauna ve floraya sahip ülkelerinden biridir ve bu yapının korunabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için bilinçli bir eğitim süreci gerekmektedir.

İnsanoğlunun çağlar boyunca geliştirdiği uygarlıkların ürünü olan kültürel çevre, yine insanoğlunun yıkıcı ve bozucu etkisi ile karşı karşıyadır. Ülkemizde kültürel çevrenin korunması yönündeki adımlar hem oldukça geç atılmış, hem de günümüzde yeterli düzeye erişememiştir. Kültürel çevreden söz ederken kültür varlıkları ve sit gibi bazı kavramlar kullanılmaktadır. Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihsel devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili yer

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

üstünde, yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsamaktadır. Sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi olayların geçtiği yerlerdir. Kültürel çevre ile ilgili sorunlar; bireylerdeki çevrenin korunması bilincinin eksikliği, çarpık kentleşme, ekonomik sorunlar, kültürel değerleri koruma ve bakım için ayrılan kaynakların sınırlılığı ya da yanlış kullanımı gibi etkenlerin ürünüdür (Türküm, 1998: 169).

Bugün önemli bir çevre sorunu olarak tanımlanan bu iki soruna incelenen kitaplarda yer verilmediği belirlenmiştir. Oysaki günümüzde bazı hayvan türlerinin iklim koşulları, kaçak avlanma vb. nedenlerle hızla tükendiği bir gerçektir. Yine ülkemizde, kültür varlıklarının korunmasında ve restorasyonunda önemli bir duyarsızlık sezilmektedir. Oysaki hem ülkemizde yetişen ve nadir bulunan bitkiler ve soyları tükenme noktasına gelen birçok hayvan türü hem de kültürel varlıklarımız ulusal zenginliğimizdir. Yeni kuşaklara bu bilincin ve duyarlılığın kazandırılmasında çocuk kitaplarının önemli bir katkısı olacaktır. Bu nedenle bu sorunlar da bir çevre sorun olarak çocuk kitaplarında yer almalıdır.

Sonuç

İnsan için çevre; besin, oksijen, su, enerji ve üretim kaynağı olmanın yanı sıra aynı zamanda bir yaşam ortamıdır. İnsan doğal çevreden hammadde alarak, üretim çevresinde besin ve enerji üretir. Bu üretim süreci sonucunda ürün elde etmenin yanı sıra, ürünlerin tüketimiyle doğal çevreye atık da bırakılır. Bu atıkların bir kısmı doğa tarafından yeniden kullanılarak hammaddeye dönüştürülebilirken, bir kısmı da doğal kaynakların kirlenmesine neden olur (Invergard, 1976). Bu kirlenme ve çevrenin tahribi, tartışılmaz biçimde gerek birey ve gerekse toplum olarak insanları psikolojik ve fiziksel sağlık yönünden etkilemektedir (Gönen ve Hablemitoğlu, 1992).

Çevre eğitimi, çevre duyarlılığı gelişmiş bilinçli tüketiciler yetiştirmeyi de amaçlamaktadır. Çevre bilinci olan tüketici, “çevre kirliliğine karşı kendi etkinliğini kavrayan, kaynak kullanımında gelecek nesiller ve tüm insanlık için duyarlı bir tutum içinde olan sorumlu bir ekolojist” olarak tanımlanabilir. Çevre bilinci kazanmış sorumlu tüketiciler, çevredeki kaynakların varlığı, kullanım maliyeti, kullanımın çevreye ve kendilerine olan etki boyutlarını değerlendirebilirler (Nickell, 1976).

Çevre eğitimi kapsamında, çocuklarda bilinç ve duyarlılık kazandırmada yazınsal nitelikli çocuk kitaplarından yararlanmak oldukça önemlidir. Bu bağlamda çocuk kitabı yazarlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Aytül Akal da incelenen çocuk kitaplarında çocuğa içinde yaşadığı dünyayı ve sorunları tanıtmakta, sorunları yalnızca betimlemeyip bu sorunlara çözüm yolları da sunmaktadır. Bununla beraber çocuklara yalnızca kitabın okutturulması yetmeyebilir. Anne-babalar ve eğitimciler çocuklarla kitabın konusu üzerinde konuşmalı, yorum yapmalı ve tartışmalıdır. Bu sayede çocuk okur, konuya daha da ilgi duyabilir, farkına varmadan bilinçaltına çevreye karşı duyarlı olma ve çevre sorunlarının nedenleri ve sonuçları konusunda bilgileri yerleştirebilir.

KAYNAKÇA

ATASOY Emin, *Çevre İçin Eğitim: Çocuk Doğa Etkileşimi*, Ezgi Kitabevi, Bursa 2006.

BALCI Ali, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2009.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/2 Spring 2012

- BENER Özgün ve BABAOĞUL Müberra, “Sürdürülebilir Tüketim Davranışı ve Çevre Bilinci Oluşturmada Bir Araç Olarak Tüketici Eğitimi”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e.dergisi**, Ankara 2008.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Kanunu**, <http://www2.cevreorman.gov.tr/yasa/k/2872.doc> (ET: 20.05.2012).
- FEGBANK Barbara, “Enviromental Education; a Task for Home Economics”, **Journal of Consumer Studies and Home Economics**, 14 (1990), s. 185-191.
- GÖNEN Emine ve HABLEMİTOĞLU Şengül, “Tüketici ve Çevre Bilinci”, **III. Milletlerarası Tüketicinin Korunması ve Tüketici Hakları Sempozyumu Tebliğler**. TSE Yayınları 1992, s. 31-37.
- GÜL Aynur ve GÜVEN Seval, “Aile, Tüketim ve Çevre”, **Tüketici Bülteni**. Mayıs 2000.
- GÜLER Tülin, “Çevre Eğitimi”, **Yaygın Eğitimde Çevre Eğitimi**. Türkiye Çevre Vakfı Yayını No: 178, Ankara 2007, s.99-116.
- HAMAMCI Can ve KELEŞ Ruşen. **Çevrebilim**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1998.
- INVERGARD T. B. K, “Ergonomics and the Consumer”, **Ergonomics**, 19/3(1976), s. 321-29.
- KUZU Türkan, “Aytül Akal'ın Masallarıyla Çocukta Çevre Bilinci Geliştirme”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 19 (2008), Konya.
- MORGİL İnci, OSKAY Özge ve GÖKTAŞ Atilla, “Global Çevre Bilinci Ölçeğinin Cümlelerinin Tartışılması”, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, 28-30 Eylül 2005, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- MORGİL İnci vd., “Kimya Eğitiminde ‘Çevre, Çevre Sorunları ve Alternatif Çözümler Konusundaki Workshop Çalışmasının Öğrenci Performansına Etkisi’”, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, 28-30 Eylül 2005.Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- NAZLIOĞLU Meral, **Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Kadın ve Çevre. Sürdürülebilir Kalkınma El Kitabı**. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Ankara 1991.
- NICKELL Paulena, RICE, Ann Smith, Tucker Suzanne P. **Management in Family Living**. (Fifth Edition). John Wiley and Sons, New York 1976.
- OZANER F. Sancar, “Türkiye’de Okul Dışı Çevre Eğitimi Ne Durumda ve Neler Yapılmalı?” **V.Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi**. 5-8 Ekim 2004, s. 67-98.
- SEVER Sedat, **Çocuk ve Edebiyat**, Tudem Yayınları, Ankara 2008.
- TÜRKÜM Sibel, “Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci”, **Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1998, s. 165-172.
- YARDIMCI Esra ve BAĞCI KILIÇ Gülsen, “Çocukların Gözünden Çevre ve Çevre Sorunları”, **İlköğretim Online**, 9/3 (2010), s. 1122-1136.
- YAŞAR Şefik, GÜLTEKİN Mehmet ve ANAGÜN Şengül S., “İlköğretimde Öğrencilere Çevre Bilinci Kazandırmada Probleme Dayalı Öğrenme Kapsamında Geliştirilen Örnek Uygulamalar”, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Denizli 2005, s.580-585.
- YILDIRIM Ali ve Şimşek HASAN, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.

İNCELENEN KİTAP KAYNAKÇASI

- AKAL Aytül, “Kardeş İsteyen Çocuk”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.2-3.
- AKAL Aytül, “Nerden Çıktı Bu Kardeş?”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.4-9.
- AKAL Aytül, “Ormandaki Apartman”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.10-17.
- AKAL Aytül, “Denizin Altını Merak Eden Vapur”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.18-23.
- AKAL Aytül, “Çikolata Çocuk”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.24-29.
- AKAL Aytül, “Gezmeyi Seven Ağaç”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.30-33.
- AKAL Aytül, “Yatağın Altındaki Harfler”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s.34-38.
- AKAL Aytül, “Eğlence Ülkesini Arayan Dinozor”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 39-48.
- AKAL Aytül, “Yaşlı Çocuk”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 56-62.
- AKAL Aytül, “Kimin Yatağı Uçuyor”, **Kardeş İsteyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 49-55.
- AKAL Aytül, “Geceyi Sevmeyen Çocuk”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.2-3.
- AKAL Aytül, “Geceyi Unutan Fil”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.4-6.
- AKAL Aytül, “İp Bacaklı Uzaklı Çocuk”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.7-13.
- AKAL Aytül, “Ben Büyüküm”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.14-20.
- AKAL Aytül, “İnatçı Çocuk”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.21.
- AKAL Aytül, “Uyumak İstemeyen Zürafa”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.22-29.
- AKAL Aytül, “Küçük Kertenkele”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.30-35.
- AKAL Aytül, “Meraklı Uzay Çocuğu”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.36-44.
- AKAL Aytül, “Fasulye Motorlu Uçandaire”, **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.45-48.

Turkish Studies

- AKAL Aytül, "Suda Oynamayı Kim Sevmez?", **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.49-52.
- AKAL Aytül, "Karanlıktan Korkan Çocuk", **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s.53-57.
- AKAL Aytül, "Dağınık Çocuk", **Geceyi Sevmeyen Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 59-61.
- AKAL Aytül, **Saray Horozu'nun Doğumgünü**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2002.
- AKAL Aytül, **Çöp Kafalı Çocuk**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2005.
- AKAL Aytül, **Denizin Altını Merak Eden Vapur**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2005.
- AKAL Aytül, **Camı Sıkılan Aydede**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2005.
- AKAL Aytül, **Rengini Arayan Top**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2006.
- AKAL Aytül, **Meraklı Uzay Çocuğu**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2007.
- AKAL Aytül, **Geceyi Unutan Fil**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2007.
- AKAL Aytül, **Ormandaki Apartman**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2007.
- AKAL Aytül, **Gezmeyi Seven Ağaç**, Uçanbalık Yayıncılık, İstanbul 2009.
- AKAL Aytül, **Ormanın Renkleri Kimde?**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **İşığını Yitiren Yıldız**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Yaramaz Trafik Lambası**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Buruşuk Kâğıt Parçası**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Kraliçe'nin Doğumgünü**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Küçük Prens'in Doğumgünü**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Dünyanın En Güzel Ağacı**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Ormanın Yeni Komşuları**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Park Yiyen Robot**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Süper Gazeteciler-1**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Süper Gazeteciler-2 Parktaki Esrar**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Süper Gazeteciler-4 Belalı Davetiye**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Ben Minicik Bir Bebeğim**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Ben Minicik Bir Bebeğim-2**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Yaşlı Çocuk**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2010.
- AKAL Aytül, **Süper Gazeteciler-3 Likörlü Çikolata**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, **Mevsimler Kralı'nın Doğumgünü**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, **Bu Dünya Kimin?**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, **Cadı Burunlu Fabrika**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, **Dilek Ağacı**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.

Turkish Studies

-
- AKAL Aytül, **İki Kavgacı Ağaç**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, **Şımarık Fil**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, **Küçük Anne**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2011.
- AKAL Aytül, “Işıkları Dolaşan Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 63-66.
- AKAL Aytül, “Canı Sıkılan Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.57-58.
- AKAL Aytül, “Üç Uçan Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 92-98.
- AKAL Aytül, “Sabahı Boyayan Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.139-140.
- AKAL Aytül, “Bütün Oyuncaklar Benim”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 141-144.
- AKAL Aytül, “Bana Bir Rüya Ver”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 145-148.
- AKAL Aytül, “Kızamık Olan Fil”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.149-151.
- AKAL Aytül, “Terlikleri Kim Giyecek”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.155-158.
- AKAL Aytül, “Uzaylı Çocuğun Ödevi”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, AKAL Aytül, s. 163-166.
- AKAL Aytül, “Üç Sihirli Öpücük”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 167-169.
- AKAL Aytül, “Soru Balonları”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.170-174.
- AKAL Aytül, “Masalları Arayan Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 175-179.
- AKAL Aytül, “Masalını Arayan Ejderha”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 180-184.
- AKAL Aytül, “Büyük Yatakta Kim Yatacak?”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 185-188.
- AKAL Aytül, “Üç Gözlü Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.189-194.
- AKAL Aytül, “Kitap Perisi”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.202-205.
- AKAL Aytül, “Reklamları Çizen Çocuk”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s. 206-210.
- AKAL Aytül, “Ben Ne Olacağım?”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.234-237.
- AKAL Aytül, “Ben Ne Zaman Büyüyeceğim?”, **Masal Masal**, Uçanbalık Yayınları, İzmir 2012, s.238-241.